

Zeg niet 'noemvorm', maar 'infinities' **De nieuwe eindtermen en leerplannen taalbeschouwing: ook in TotemTaal!**

Door Goedele Vandommele en Martien Berben

Het voorbije schooljaar was nog een overgangsjaar, maar vanaf 1 september 2011 zijn de nieuwe eindtermen taalbeschouwing en daaruit voortvloeiende leerplannen in secundair en lager onderwijs helemaal een feit. Wat betekenen deze nieuwe eindtermen voor je taalbeschouwingslessen bij het gebruik van de methode TotemTaal?

Nieuwe eindtermen: wat en waarom?

Met de nieuwe eindtermen taalbeschouwing wordt meer duidelijkheid gecreëerd: de aansluiting van de lagere school op het secundair onderwijs is helderder, de eindtermen worden concreter geformuleerd en de termen die gekend moeten zijn staan zwart op wit beschreven. Dit heeft als bijkomend voordeel dat het meteen duidelijk is welke onderwerpen niet meer behandeld hoeven te worden in de lagere school. Zo horen aspecten van zinsontleding als 'bepaling van gesteldheid' en 'meewerkend voorwerp' niet thuis in het onderdeel taalsystematiek van de lagere school. Wel moeten kinderen een idee hebben van de tweeledigheid van de zin: de meeste zinnen bestaan uit een onderwerp en 'iets dat over het onderwerp gezegd wordt'. Er wordt ook inzicht verwacht in de werkwoorden die iets over dat onderwerp zeggen: zo kunnen deze werkwoorden acties of gebeurtenissen uitdrukken (hij loopt'), maar ook eigenschappen (hij is (blij)). Op die manier sluiten de nieuwe eindtermen beter aan bij de cognitieve ontwikkeling en het abstractievermogen van lagereschoolkinderen.

Daarnaast zijn de nieuwe eindtermen ook uitgebreid: naast reflectie over taalgebruik en taalsystematiek vinden we nu ook onderdelen terug rond strategieën en interculturele gerichtheid.

Wat vond je al terug in TotemTaal?

TotemTaal (een taalmethode voor het lager onderwijs ontwikkeld op het CTO) werd al grotendeels ontwikkeld in de geest van de nieuwe eindtermen. Vertrekkend van de ontwikkeling van jonge kinderen besteedde TotemTaal al heel wat tijd aan reflectie over vaardigheidsstrategieën. Ook aandacht voor diversiteit en respect voor (interculturele) verschillen zat al van bij de aanvang verweven in de taken. Op vlak van terminologie zat TotemTaal ook sterk op de lijn van de nieuwe eindtermen: 90% van de termen opgenomen in de nieuwe eindtermen kwamen in TotemTaal al aan bod.

Wat verandert er in TotemTaal?

Helemaal onveranderd blijft TotemTaal natuurlijk niet. In het tweede en derde leerjaar zijn de wijzigingen echter minimaal: af en toe wordt er een doelstelling extra opgelicht, een term geplakt op een taalbeschouwelijk fenomeen, of wat terminologie aangepast. Zo krijgen 'spreker' en 'luisteraar', 'schrijver' of 'lezer' explicietere aandacht, of worden 'tussentitels' nu benoemd met 'kopjes'.

Voor het vierde, vijfde en zesde leerjaar zijn de wijzigingen ingrijpender. Naast aanpassingen vergelijkbaar met deze uit het tweede en derde leerjaar waren ook wijzigingen binnen de

taalsystematiek noodzakelijk. Zo verdwijnen de taken rond het expliciet benoemen van het werkwoordelijk versus naamwoordelijk gezegde, of het aanduiden van voorwerpen en bepalingen. Aansluitend bij het ontwikkelingsniveau van kinderen worden deze aspecten van taalsystematiek pas in het secundair onderwijs behandeld. De ruimte die zo ontstaat in TotemTaal werd gebruikt om extra te oefenen op andere onderdelen van taalsystematiek zoals het herkennen van de persoonsvorm, van informatie over het onderwerp, of het kunnen aanduiden van zinsdelen.

Een **voorbeeld** van zo'n aangepaste activiteit in Totemtaal vind je hieronder:

Originele activiteit:

3. Onderzoek alle zinnen:

- *Onderstreep het onderwerp.*
- *Onderstreep het gezegde met een andere kleur.*
- *Schrijf de persoonsvorm op.*
- *Duid aan: zegt het gezegde wat een Grote Belg doet (of: deed) of zegt het hoe of wat een Grote Belg is, wordt of blijft (of: was, werd of bleef)?*

	het gezegde zegt:	
	wat het onderwerp doet , of wat ermee gebeurt	wat of hoe het onderwerp is , wordt of blijft
• Deze Grote Belg woonde in Tremelo. persoonsvorm: _____		
• Deze Grote Belg is overal ter wereld populair. persoonsvorm: _____		
• Hij kon de Romeinen een zware nederlaag bezorgen. persoonsvorm: _____		

Na aanpassing:

3. Onderzoek alle zinnen:		
♦ Onderstreep het onderwerp één keer. ♦ Onderstreep de persoonsvorm twee keer. ♦ Duid aan: zegt dit speciale werkwoord wat een Grote Belg doet (of: deed) of zegt het hoe of wat een Grote Belg is of wordt (of: was of werd)?		
	de zin zegt:	
	wat het onderwerp doet , wat ermee gebeurt	wat of hoe het onderwerp is of wordt
	handeling, actie of gebeurtenis	toestand of eigenschap
♦ Deze Grote Belg woonde in Tremelo.		
♦ Deze Grote Belg is overal ter wereld populair.		
♦ Hij bezorgde de Romeinen een zware nederlaag.		

Praktisch

Verdere informatie rond de omschakeling en het vervangen van het TotemTaal-materiaal vind je op de methodesite van TotemTaal:

[Totemtaalwebsite van Plantyn](#)